
Práce se čtenáři s mentálními a fyzickými poruchami: metody čtení a inspirace z evropských zemí

Working with Readers with Mental and Physical Disabilities: Reading Methods and Inspiration from European Countries

Mgr. Terezie Gajdošová / Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav
bohemistiky a knihovnictví (Silesian University in Opava), Masarykova třída 343/37, 746 01 Opava

RESUMÉ: Článek se zabývá popisem mentálních a fyzických poruch, které ovlivňují schopnost hlasitého čtení, a dále představuje způsoby, jak se vybrané evropské země s těmito problémy vyrovnávají. Cílem článku je identifikovat inspirativní metody a programy, které mohou být využitelné v českých veřejných knihovnách. Výsledky z evropských zemí ukazují, že cíleně navržené knihovnické programy a vhodně zvolené metody čtení mohou významně přispět k rozvoji čtenářských dovedností a podpořit inkluzi dětí s poruchami čtení, ať už fyzickými, nebo duševními.

KLÍČOVÁ SLOVA: čtení, poruchy čtení, děti, veřejné knihovny, inkluze, knihovnické programy, evropské země

SUMMARY: This article describes mental and physical disorders that affect the ability to read aloud and presents the ways in which selected European countries address these issues. The aim of the article is to identify inspiring methods and programs that can be utilized within Czech public libraries. The results show that purposefully designed library programs and appropriately selected reading methods can significantly contribute to the development of reading skills and support the inclusion of children with reading disabilities, whether physical or mental.

KEYWORDS: reading, reading disorders, children, public libraries, inclusion, library programs, European countries

PSYCHICKÉ PORUCHY

Mezi hlavní psychické poruchy, s nimiž se čtenáři mohou potýkat, patří především ty, které mohou ovlivňovat jejich řeč. V tomto článku pracujeme s následujícími poruchami:

Porucha sociální úzkosti

Jedná se o poruchu, která se vyznačuje především strachem z veřejných situací, na které není daná osoba připravena. Může se jednat o strach z hodnocení v situacích, jako je například školní prostředí, kde by mohlo jít o čtení nahlas před třídou. Sám strach z hodnocení může vést k tomu, že při čtení udělají děti chyby.

Pokud dáme dětem možnost mluvit bez hodnocení a budeme je povzbuzovat i přes jejich chyby, mohou začít cítit mnohem větší sebevědomí. Poskytnout navíc konstruktivní kritiku spolu s pochvalou může být pro dítě nakonec mnohem příjemnější, než aby se od začátku bálo udělat chybu. (Chansky, 2008)

Depresivní porucha

Mnoho lidí si s depresí spojuje sebepoškozování. V kontextu čtení však může deprese ovlivnit schopnost soustředit se dokonce na vlastní myšlenky, a tudíž i na čtení. Čtení je úzce propojeno s emocemi. Lidem trpícím depresí dělá velké potíže vcítit se do textu. I pokud je text veselý, nedokážou se s ním ani v nejmenším ztotožnit.

Hlavním řešením tohoto problému by byla biblioterapie, která je v dnešní době mnohem častější než dříve. Tvorba poezie nebo jakéhokoli textu může dětem pomoci ventilovat emoce a vyjádřit své pocity slovy, což může být v dlouhodobé perspektivě prospěšné. (Zimmer, 2025)

Posttraumatická stresová porucha (PTSD)

PTSD může být hlavní příčinou vzniku úzkostné poruchy. U dětí je hlavní příčinou této poruchy traumatická událost, tj. šikana, týrání nebo jakékoli emocionální trauma z období dospívání, které si s sebou nesou do budoucna. (Walton, 2020)

MENTÁLNÍ PORUCHY

Duševní poruchy se projevují neurologickými abnormalitami, na rozdíl od psychických poruch, které jsou zapříčiněny okolním prostředím.

Dyslexie

„Vývojová dyslexie (VD), označovaná také jako specifická porucha čtení nebo specifická porucha učení, je zdaleka nejčastějším typem poruchy učení a představuje přibližně 80 % všech poruch učení.“ (Yang, 2022)

U některých slov, která jsou si podobná, ale mají zcela jiný význam, může být obtížné i pouhé vyslovení. Například „táta a teta“ nebo „dům a bum“. Problém nastává i u písmen, která vypadají podobně, jako B, P a D.

Porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD)

ADHD je nejčastější duševní porucha u dětí, která ovlivňuje jejich schopnost soustředit se po dlouhou dobu nebo – jinými slovy – udržet pozornost. Druhým projevem je, že nedokážou sedět v klidu bez jakéhokoli nadměrného pohybu, to je hyperaktivita. Věnovat pozornost dokonce i mluveným slovům se u této poruchy může někdy ukázat

jako obtížné. Děti jsou za to často kárány, i když sotva dokáží ovládat mozkové impulzy. (Elmaghraby a Garayalde, 2022)

Autismus

Forma neurologické vývojové poruchy, která se nejčastěji rozvíjí v raném dětství. Mezi příznaky této poruchy patří potíže se sociálními interakcemi. Děti se potýkají s obtížemi při zjišťování významu textu při jeho prvním zpracování, a to bez pomoci ostatních, na které se mohou spolehnout. (McCabe et al, 2025)

FYZICKÉ PORUCHY

V některých případech může mít fyzické omezení člověka vliv na způsob jeho mluvení, ať už je to způsobeno anatomii (způsobem utváření ústní dutiny, například rozštěpem patra, nebo špatnou funkcí hlasivek), nebo neurologickým problémem, protože může jít o některá onemocnění, která postihnou dítě po narození. Může se jednat o poruchy zraku, řeči, sluchu nebo kognitivních funkcí. (Gutterman, 2023)

Downův syndrom

Downův syndrom (DS) je genetická porucha (která má na postiženého zdravotní dopad) a je spojena s mentálním postižením. Jedinci s DS mohou mít pravidelně problémy s vyjadřováním a většinou i se srozumitelností. Ačkoli tento stav může mít a často má vliv na verbální krátkodobou paměť, děti mají často lépe vyvinutou vizuální paměť. To může vysvětlovat obtíže v jejich řečových vzorcích. (Knight et al, 2015)

Poruchy řeči

Příznaky poruch řeči se mohou lišit a záleží na jejich závažnosti. V některých případech se dokonce může vyvinout několik poruch řeči, které jsou doprovázeny větším počtem různých příznaků. Artikulace ovlivňuje schopnost správně vyslovovat slova, například určitá písmena, která vyžadují specifický zvuk. V českém jazyce je to obvykle písmeno R. Víme, že je poměrně hodně dětí, které toto písmeno nahrazují zvukem písmene L. Kóktavost je dobře známá porucha řeči, která popisuje člověka, který má problémy s plynulou řečí. Tuto poruchu řeči může zhoršit stres.

Programy, které mohou být inspirací

Hlavním hlediskem při výběru popisovaných programů byla rozmanitost metod používaných v knihovnách po celé Evropě. Tyto programy lze realizovat jak v knihovnách, tak i mimo ně, pokud se tak knihovníci rozhodnou. Některé z nich se mohou konat také ve spolupráci s místními školami, což umožňuje jejich mnohem větší začlenění do každodenního života dětí.

Švédsko

Ve Švédsku vzniklo mnoho celonárodních iniciativ, které se zaměřují především na děti a jejich vývoj během dospívání. Čtení je rozhodně téma, na které se vláda zaměřuje, a mnoho knihoven vytvořilo vlastní programy, které přebírají školy po celé zemi.

→ **Čtenářský svět** – Sdružení s názvem Läsvärlden, v překladu „Čtenářský svět“ nebo „Svět čtení“, bylo založeno v roce 2022 na základě snahy zvýšit čtenářskou gramotnost a radost ze čtení jak v rodinách, tak ve školách i v osobním životě. Cílovými skupinami

jsou především rodiče a školky/školy, ale také knihovny, které se zapojují do programu. Hlavním cílem, jehož se snaží dosáhnout, je vzdělávání těch, kteří vedou děti na jejich cestě ke čtení a zpříjemňují jim ji. Běžní lidé se mohou stát ambasadory, kteří jezdí po celé zemi a učí ostatní, učitele, rodiče a knihovníky metodám hlasitého čtení dětem, jež prostřednictvím organizace zavádějí. (*Läsvärlden*)

- **Bokpåsar** – Bookbags, neboli tašky s knihami, je iniciativa, která se zaměřuje především na mateřské školy v regionu Gutland (Gotland) ve Švédsku. Jde v podstatě o možnost číst si bez návštěvy knihovny, pokud se v blízkém okolí žádná nenachází. Knihy jsou předávány mateřským školám, které je dále předávají dětem. Záměrem je rozvoj jejich společenského i osobního života. Sdílením myšlenek a prožívaných emocí může dojít k upevnění vztahů mezi dítětem a rodičem/opatrovníkem nebo k navázání přátelství s kamarády. Může to posílit a rozhodně to posiluje schopnost dětí mluvit s ostatními o tom, co se jim líbí. Každá taška obsahuje asi 5–7 knih. Výběr těchto knih je zcela na knihovníkovi, který se na výběru podílí. Tašky s knihami jsou také barevně odlišeny podle konkrétního věku dětí. Žluté tašky jsou určeny pro děti ve věku 0–3 roky, zatímco červené tašky na knihy jsou pro děti ve věku 3–6 let. (*Bokpåsar*)
- **Högläsning på biblioteken** – „Čtení nahlas v knihovnách“ je iniciativa, kterou vymyslely převážně knihovny v Bara, Klågerup a Svedala (města v okrese Skåne). Stalo se tak v roce 2019, kdy švédská Národní agentura pro vzdělávání zveřejnila, že hlasité čtení je důležitou součástí výuky dětí v předškolních třídách. Nezáleží na tom, zda má dítě poruchu učení nebo jen potřebuje další výzvu, aby si vyzkoušelo své dovednosti, protože se nejedná o přesně strukturovaný program. Cílem je nabídnout dětem náskok v osvojení si rozsáhlé slovní zásoby tím, že slyší slova nad rámec jejich každodenní slovní zásoby a mohou se je naučit dříve, než nastoupí do základní školy. Akce tohoto programu jsou určeny jak jednotlivcům, tak větším skupinám. (*Högläsning*)
- **Sommarboken** – Do každoročního letního knižního projektu se může zapojit každá knihovna ve Švédsku, neboť má k dispozici letáky nebo bannery k vytištění. Posledním tématem (2025) je „3, 2, 1... nastartovat stroj času!“. Projekt je vytvořen s ohledem na možnost navázování nových přátelství, protože se důrazně doporučuje sdílet své oblíbené knihy na téma cestování v čase. Součástí tohoto času může být i společné čtení ve skupinkách v místní knihovně nebo dokonce venku v parcích. (*Välkommen till Sommarboken*)

Norsko

Norsko bere vzdělávání svých dětí velmi vážně. Má například učitele, kteří se specializují na práci s dětmi trpícími dyslexií, nebo pořádají vzdělávací kurzy pro učitele o tom, jak pomáhat dětem s poruchami učení. Zvýšením tohoto standardu bylo dosaženo alespoň minimálního pokroku ve schopnosti dětí porozumět psanému textu.

- **Rettil å lese** – Norská knihovna mluvících knih a Braillova písma (NLB) vytvořila kampaň s názvem „Právo číst“, jejímž cílem je poskytovat lepší služby a zvýšit informovanost, poskytovat knihy všem, kteří chtějí číst. Knihovna půjčuje audioknihy pro děti i dospělé, kteří trpí dyslexií. Jsou zdarma, takže si je z webu může stáhnout kdokoli, protože audioknihy knihovna sama produkuje. Je největším producentem zvukových knih a knih v Braillově písmu, nabízí přibližně 18 000 titulů audioknih a přibližně 7400 knih v Braillově písmu. Je otevřena čtenářům z celé země. (*MED RETT TIL Å LESE*)

- **Sommerles** – Sommerles je kampaň zaměřená výhradně na čtení během letních prázdnin pro děti základních škol, která probíhá od 1. června do konce srpna. Čtením a zaznamenáváním počtu přečtených stránek děti sbírají zkušenostní body (podobně jako ve videorách), chodí do místních veřejných knihoven a hledají šifry, což připomíná téměř dobrodružný lov. Účastníci tak vstupují do určité formy soutěže, v níž lze vyhrát ceny, jako jsou fyzické trofeje či digitální výhry, které poskytují a financují místní knihovny. Prostřednictvím webových stránek Sommerles jsou účastníci informováni o svém postupu a o tom, jaké ceny navíc vyhráli. Kampaň spolupracuje také se spisovateli, kteří píšou konkrétní příběhy pouze pro Sommerles. (*About Sommerles.no.*)
- **Leseløft Lillehammer** – Tento program se zaměřuje na tři hlavní oblasti, které zahrnují různé přístupy k jednání s dětmi. První oblastí je přechod z předškolního věku na základní školu. Hlavním cílem je nastartovat lásku ke čtení prostřednictvím iniciativy „Boklek“ neboli „Hra s knihou“, která se zahajuje v létě těsně před přechodem z mateřské školy do školy základní. Poté se prvňáčci často vydávají na školní výlety do knihovny v Lillehammeru, kde jim knihovníci doporučují knihy a dávají jim rady zaměřené na každého žáka zvlášť, nikoli na celou třídu. Druhý přístup je určen starším dětem a zahrnuje iniciativu „Reserleser“ neboli „Čtenář knih“. V rámci této akce je možné hovořit a diskutovat o knihách s autory, kteří příběhy napsali. Program nazvaný „Barnebokbad“, což v překladu znamená „Vyprávění pro děti“, zahrnuje čtení daného příběhu ve třídě a následnou diskusi o něm v místní knihovně se spisovatelem, který může odpovídat na otázky dětí. Poslední program je zaměřen na mladé dospělé, kteří navštěvují střední školu. Jsou vedeni k tomu, aby se stali skutečnými občany tím, že se naučí kriticky myslet a svobodně se vyjadřovat. (*Leseløft Lillehammer – Local, long-term, and research-based*)

Německo

Německo, podobně jako Česká republika nebo Norsko, má Centrum pro přístupné čtení (Deutschen Zentrum für barrierefreies Lesen, DZB), které zpřístupňuje čtení osobám se zrakovým postižením, a to jak při půjčování, tak při nákupu. DZB Lesen je jak knihovnou, tak výrobcem materiálů, které zahrnují publikace v Braillově písmu a audioknihy, stejně jako tisk speciálních vydání s odlišnou úpravou nebo větším písmem.

→ **Vorlesepaten** – Projekt s názvem „Dobrovolníci čtou nahlas“ je založen na zapojení komunity do života a výuky dětí o literatuře, čtení a na spojení sil při hlasitém čtení. Tento projekt vznikl proto, aby šířil zábavný svět knih a příběhů, ale také proto, aby ulehčil rodičům, kteří nemají čas věnovat se dítěti, aby mu četli, nebo aby četli s ním. Dobrovolníci neboli mentoři, chodí do knihoven, mateřských škol nebo dětských skupin, aby děti propojili s nádhernými slovy příběhů a naučili je, jak funguje jazyk, i když jsou poměrně nízkého věku. (*Vorlesepaten.*)

→ **Bundesweiter Vorlesetag** – Tento národní festival se koná od roku 2004 každoročně 21. listopadu. Jeho cílem je upozorňovat děti a jejich rodiče, případně další dospělé, že je důležité číst. Důraz je kladen na hlasité čtení. Účast se každým rokem zvyšuje. Od počátku, kdy bylo účastníků méně než dva tisíce, jich v posledním ročníku (2024) bylo v celém Německu přes milion. Protože akce není vázána na žádnou instituci, je nejvíce propagována ve školách, knihovnách, v interiérech i exteriérech. Podobná akce se koná i v mnoha dalších zemích, například ve Švýcarsku, Lichtenštejnsku nebo Rakousku. (*Das Event*)

→ **School-Dog Reading Programs** – Psi ve školách jsou novinkou, která pomáhá dětem číst nahlas. Děti, kterých se to týká, mají problémy s hlasitým čtením. S tímto „čtecím psem“ mohou děti číst bez případného odsudku ostatních. Učitelé, kteří posílali děti číst psovi, v nich při hlasitém čtení před spolužáky zaznamenávali větší sebedůvěru, a protože děti získávají sebevědomí, více se také účastní společenských akcí ve škole a s ostatními dětmi. Je známo, že psi mají uklidňující účinky, a když člověk čte a zároveň se mazlí se psem, může se lépe soustředit, i když dělá více věcí najednou. (Girault-Rime, 2013)

Velká Británie

Velká Británie klade důraz na to, aby se dětem četlo a aby se děti učily číst, protože je to součástí zdravého vývoje a nikdy není příliš brzy začít s nimi sdílet příběhy, aby se rozvíjela jejich čtenářská gramotnost i představitost. Rozvíjením motivace prostřednictvím sdílení příběhů může být čtení mocným nástrojem, který dětem pomůže v jejich dospívání. (*Library Lifeline part 23: The importance of sharing stories and reading time with younger children*)

→ **The Reading Agency's Summer Reading Challenge** – „Letní čtenářská výzva“ je akce určená dětem ve věku od čtyř do jedenácti let, jež poskytuje dětem a jejich rodinám velké množství zábavných aktivit, které mohou přes léto dělat. Organizátoři věří, že prostřednictvím čtení a komunikace o něm s dětmi všech věkových kategorií lze usnadnit přechod do další části života, například z předškolního věku do základní školy, nebo pomoci dětem postoupit na jejich školní cestě do dalšího ročníku. Do tohoto programu se může zapojit každé dítě, které se zaregistruje v místní knihovně, stanoví si cíl a vybere si knihy, jež chce během léta přečíst. Pak může sbírat samolepky určené speciálně pro tuto akci. Účastníci, kteří nasbírají dostatečný počet samolepek, dostanou od knihovny drobné odměny. (*Summer Reading Challenge*)

→ **Chatterbooks & Book Clubs** – Knižní kluby, které vznikly již v roce 2001, se zaměřují především na děti ve věku od čtyř do dvanácti let. Tyto komunitní kluby často vedou buď sami knihovníci za asistence učitelů, nebo dobrovolníci, kteří mají dobrý vztah k literatuře a čtení obecně. Skupiny se skládají obvykle z deseti až patnácti dětí a scházejí se buď v knihovnách jednou měsíčně, nebo ve školách jednou týdně, případně každý druhý týden, v závislosti na časovém rozvrhu. (*Chatterbooks*)

→ **„Read a Little Aloud“ Events** – „Čteme trochu nahlas“ jsou měsíční společenské akce. Knihovníci, ale také mnoho dobrovolníků, kteří čtou nahlas dětem a s dětmi, se v některé dny v měsíci scházejí v jedné z pěti knihoven v hrabství Cambridgeshire, užívají si společenské setkání a zároveň se sžívají s tím, že jsou vystaveni na odív veřejnosti, a děti se při čtení/předčítání pro publikum cítí lépe. (*What is Read a Little Aloud?*)

Slovinsko

Slovinsko je zemí, která vynakládá velké prostředky na výuku dětí trpících psychickými, mentálními a fyzickými poruchami, protože chce, aby žily pohodlný život stejně jako ty děti, které dané problémy nemají. Spolupráce mezi institucemi, jako jsou školy, školky a knihovny, je velmi podporována a v současné době existuje mnoho programů, které se zaměřují na děti se specifickými potřebami.

- **Pomagamo pri branju** – Tento specifický program „Pomáháme ti číst“ je určen lidem, kteří mají z mnoha důvodů problémy s porozuměním psanému textu, což může bránit jejich studijním dovednostem, ale i každodennímu životu v dospívání (porozumění svým právům). Některé knihovny pořádají programy hlasitého čtení a literární večery, které spojují lidi s podobnými poruchami a dávají jim prostor hovořit o tom, jak se s těmito potížemi vyrovnávají. Program se zaměřuje na děti, dospívající i dospělé, jimž poskytuje dostupný čtenářský materiál, podporuje rozmanité potřeby čtenářů a pořádá čtenářská setkání i dílny, kde si čtenáři vytvářejí, co chtějí. (*Pomagamo pri branju*)
- **Project Lahko je brati** – projekt „Čtení je snadné“ vznikl na základě vývoje metod a vytváření materiálů pro lidi, kteří mají speciální potřeby, pokud jde o čtení. Byl spolufinancován slovinskou vládou a Sociálním fondem Evropské unie. Projekt *Reading made easy* není určen pouze lidem s různými poruchami intelektu a kognitivních funkcí, ale také lidem, kteří se přestěhovali ze své rodné země a v současné době se snaží naučit slovinský jazyk. Tento projekt zahrnuje výrobu materiálů, jako jsou příručky, obrázkové příběhy pro snadnější čtení, školící příručky a krátké filmy. To vše je pro uživatele zdarma. (*Informace o LAHKO JE BRATI*)
- **Družinsko branje** – Program „Rodinné čtení“ není největší známou iniciativou ve Slovinsku, ale je docela přínosný pro rozvoj dítěte, protože se v něm tráví čas jak v rodině, tak i při společném učení. Často se stává, že když dítě začne číst samo, rodiče necítí potřebu mu číst dál nebo číst s ním. Je však třeba mít na paměti, že cílem programu je, aby rodina četla společně alespoň do doby, než dítě dosáhne dvanácti let. Hlasitým čtením nebo i poslechem příběhů vytváříme představitost, která je pro rozvoj dítěte důležitá, proto se do této iniciativy zapojují i děti předškolního věku a děti ze základních škol. (Grobin, 2015)
- **Bralna značka** – Prostřednictvím knihovny často probíhají kurzy zaměřené na pohádky, při nichž spolupracují mateřské školy a učitelé, kteří se svými třídami navštěvují školní nebo místní knihovnu, kde představují pozvané autory a knihy, které představují sami spisovatelé. Když se čtení začne jevit jako povinnost, rychle se stane nudným a zavedením nové motivace, jako je získávání odznaků, se může čtení stát poutavější činností. Kurzy byly nejprve zavedeny jako reakce na neochotu žáků číst literaturu ke školním zkouškám, podobně jako má čeština svou maturitní četbu. (Grobin, 2015)
- **R.E.A.D. programme** – Čtení s asistenčními psy neboli „Čtení s tlapkami“ je jedinečný program, který pomáhá dětem zlepšovat jejich čtenářské dovednosti a také komunikační schopnosti, aniž by se musely obávat zásahu dospělého. Dítě může číst svým vlastním tempem tvorovi, který ho nebude soudit. Program R.E.A.D. využívá terapeutické psy, kteří jsou speciálně vycvičeni k tomu, aby naslouchali hlasu osoby, jíž pomáhají. Psi a jejich psovodi navštěvují nejen knihovny a školy, ale také další organizace a instituce, například domovy důchodců. Když se čte psovi, který jen poslouchá, vytváří se prostor, kde se dítě nemusí zabývat chybami, které při čtení udělá. Tento program byl chválen z mnoha různých důvodů. Podle webových stránek R.E.A.D. se děti často zlepšují ve více oblastech než jen ve čtení. Lépe rozumí textu, protože se mnohem snáze naučí mluvit o tom, co právě přečetly; tím, že si povídají se psy, vytvářejí si mnohem pozitivnější vztah ke sdílení myšlenek o svých zájmech ve skupinách. (*R.E.A.D. programme (Reading with Paws)*)

Rumunsko

Knihovníci v Rumunsku zřejmě absolvují pouze formální školení, při němž se v online kurzech učí, jak efektivně komunikovat a poskytovat služby svým uživatelům. Pro komunikaci s uživateli, kteří splňují kritéria speciálních potřeb, je vyžadováno minimální školení. (Popa a Repanovici, 2019) Existují však programy zaměřené na rozvoj čtení.

- **Book-uria Lecturii** – Hlavním lákadlem tohoto programu je spolupráce mezi knihovnou a mladými herci z divadelní školy a animátory, kteří čtou dětem – účastníkům programu. Není určen jen pro děti, ale také pro jejich rodiče, prarodiče nebo sourozence, kteří mohou také pomoci. Není specializován pro děti s mentálními, psychickými nebo fyzickými poruchami (např. s poruchou řeči), protože se soustřeďuje hlavně na výkony dětských divadelních herců, pomáhajících s tímto programem. (*Book-uria lecturii*)
- **Citim cu Voce Tare** – Cílem tohoto programu je zvyšovat a podporovat gramotnost a vzdělání, podporovat komunitu, která přispívá ke kulturnímu rozvoji v zemi. Podle jeho webových stránek je letošním tématem „Divadlo“. Tím, že organizátoři poskytují dětem scénáře, které mají nahlas číst a předvádět, se je snaží naučit, jak do čtení na jevišti vložit emoce a vášně. Ve spolupráci s okresní knihovnou vedou děti k tomu, aby je upozornili na jedinečné způsoby, jak si užít čtení v různém měřítku, bez ohledu na věk nebo čtenářské schopnosti. (*Citim cu voce tare*)

Práce s dětmi trpícími různými poruchami – závěr

Pro knihovníky může být obtížné začít se o zmíněných poruchách učit, jelikož jich je hodně. Některé nejsou viditelné, navíc často jsou buď psychické, nebo duševní a v závislosti na osobě může být obtížné je odhalit, pokud nevíte, co hledáte. Určitě je možné rozvinout určité rozpoznávání vzorců, ale s největší pravděpodobností laik nikdy nebude schopen přesně zjistit, s čím se člověk, zejména dítě, potýká, aniž by sám řekl, s čím se potýká.

Vzhledem k tomu, že mnohé děti se mohou ve skupinách cítit méně komfortně, je důležité věnovat se každému z nich individuálně. Protože ne všichni naši dětští čtenáři budou potřebovat tento odlišný přístup, nezabere nám to velký objem času a třeba i pětiminutový rozhovor při procházce s nimi po knihovně, kdy vybereme knihu speciálně pro ně, může posílit pouto, které si dítě vytvoří ke knihovně, a zejména k tomu jedinému „svému“ knihovníkovi. Jakmile navážete vztah založený na poskytování rad, je možné, že se čtenář vrátí právě proto, aby si s vámi popovídal o více věcech než jen o knihách.

Z materiálu, který jsme shromáždili z několika zemí a uvedli v tomto článku, je podle našeho názoru možno vybrat projekty, které by české knihovny mohly zařadit do svých již tak rozsáhlých programů věnovaných mladším čtenářům.

Literatura:

About Sommerles.no. Online. Sommerles.no. Dostupné z: <https://sommerles.no/om>. [cit. 2026-04-04].

Bokpåsar. Online. Biblioteken på Gotland. Dostupné z: https://bibliotek.gotland.se/lansbiblioteket/barn_unga/200-gotbibl.html. [cit. 2026-04-03].

Book-uria lecturii. Online. Biblioteca Județeană. Dostupné z: <https://bjiasi.ro/stiri-si-evenimente/book-uria-lecturii-3/?>. [cit. 2026-04-10].

Citim cu voce tare, 2024. Online. Biblioteca Județeană Mures. Dostupné z: <https://bjmures.ro/citim-cu-voce-tare/>. [cit. 2026-04-10].

Das Event. Online. Der Bundesweite Vorlesetag. Dostupné z: <https://www.vorlesetag.de/mitmachen/vorlesetag/event>. [cit. 2026-04-04].

ELMAGHRABY, Rana a GARAYALDE, Stephanie, 2022. *What is ADHD?* Online. American Psychiatric Association. Dostupné také z: <https://www.psychiatry.org/patients-families/adhd/what-is-adhd>. [cit. 2026-04-04].

WALTON, Alice G., 2020. *Cyberbullying Connected To PTSD Symptoms In Victims – And Bullies*. Online. Forbes. Dostupné z: *Cyberbullying Connected To PTSD Symptoms In Victims—And Bullies*. [cit. 2026-04-04].

GIRAULT-RIME, Marion, 2013. *How Dogs In Germany Are Helping Children Learn To Read*. Online. Worldcrunch. Dostupné z: <https://worldcrunch.com/culture-society/how-dogs-in-germany-are-helping-children-learn-to-read/>. [cit. 2026-04-04].

GROBIN, Simona, 2015. *POVEZANOST DRUŽINSKE PISMENOSTI Z OPRAVLJANJEM BRALNE ZNAČKE V 5. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE*. Online. Maribor : S. Grobin. Dostupné z: <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?lang=eng&id=48465>. [cit. 2026-04-09].

GUTTERMAN, Alan S., 2023. *Definitions and Models of Disability*. Online. S 1–3. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/372101267_Definitions_and_Models_of_Disability. [cit. 2026-04-09].

Högläsning. Online. Svedala Kommun. Dostupné z: <https://bibliotek.svedala.se/högläsning1?utm>. [cit. 2026-04-03].

CHANSKY, Tamar, 2008. *Freeing Your Child from Negative Thinking: Powerful, Practical Strategies to Build a Lifetime of Resilience, Flexibility, and Happiness*. Da Capo Lifelong Books. ISBN 978-0738211855.

Chatterbooks. Online. The Reading Agency. Dostupné z: <https://readingagency.org.uk/get-reading/our-programmes-and-campaigns/chatter-books/>. [cit. 2026-04-07].

Informace o LAHKO JE BRATI. Online. Facebook. Dostupné z: https://www.facebook.com/Lahkojebrati/about_details. [cit. 2026-04-09].

KNIGHT, Rachael-Anne; KURTZ, Scilla a GEORGIADOU, Ioanna, 2015. *Speech production in children with Down's syndrome: The effects of reading, naming and imitation*. Online. *Clinical Linguistics & Phonetics*. Roč. 29, č. 8–10, s. 598–612. ISSN 0269-9206.

Läsvarlden. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Lasvarlden/>. [cit. 2026-04-03].

Leseløft Lillehammer – Local, long-term, and research-based. Online. Norsk Sigrid Undset-Dagene Lillehammer Litteraturfestival. Dostupné z: <https://litteraturfestival.no/en/2024/05/leseloft-lillehammer-local-long-term-and-research-based/>. [cit. 2026-04-04].

Library Lifeline part 23: The importance of sharing stories and reading time with younger children. Online. National Literacy Trust. 2025. Dostupné z: <https://literacytrust.org.uk/blog/library-lifeline-part-23-the-importance-of-sharing-stories-and-reading-time-with-younger-children/>. [cit. 2026-04-07].

MCCABE, Cory; CAHALAN, Shannon; PINCUS, Melanie; ROSENBERG-LEE, Miriam a GRAVES, William W. 2025. *Neural correlates of reading aloud on the autism spectrum*. Online. *Scientific Reports*. Roč. 15, s. 1–3. ISSN 2045-2322.

MED RETT TIL Å LESE. Online. Tromsø kommune. Dostupné z: <https://selnes.tromsøsokolen.no/index.php?artID=1000&navB=1>. [cit. 2026-04-04].

Pomagamo pri branju. Online. Knjižnice.si. Dostupné také z: <https://www.knjiznice.si/uporabniki/storitve/vkljucevanje-v-druzbo/pomagamo-pri-branju/>. [cit. 2026-04-07].

POPA, Daniela a REPANOVICI, Angela, 2019. The Need for Inclusive Romanian Libraries. Online. *Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării = Romanian Journal of Library and Information Science*. Roč. 15, č. 3–4, s. 90–95. ISSN 18411940. Dostupné z: <https://doi.org/10.26660/rbsi.2019.15.34.90>. [cit. 2026-04-10].

R.E.A.D. programme (Reading with Paws). Online. Tačke Pomagačke. Dostupné z: https://www.tackepomagacke.si/en/therapy_programmes/read_programme_reading_with_paws/. [cit. 2026-04-09].

Summer Reading Challenge. Online. The Reading Agency. Dostupné z: <https://readingagency.org.uk/get-reading/our-programmes-and-campaigns/summer-reading-challenge/>. [cit. 2026-04-07].

Välkommen till Sommarboken. Online. Barnens bibliotek. Dostupné z: <https://barnensbibliotek.se/Sommarboken?utm>. [cit. 2026-04-03].

Vorlesepaten. Online. Tausend Taten e.V. Dostupné z: <https://www.tausendtaten.de/de/projekte-und-aktionen/vorlesepaten.html>. [cit. 2026-04-04].

What is Read a Little Aloud? Online. Cambridgeshire County Council. Dostupné z: <https://www.cambridgeshire.gov.uk/residents/libraries-leisure-culture/libraries/news-and-events/read-a-little-aloud>. [cit. 2026-04-07].

YANG, L., Li, C., Li, X., Zhai, M., An, Q., Zhang, Y., ... & Weng, X., 2022. Prevalence of developmental dyslexia in primary school children: A systematic review and meta-analysis. *Brain sciences*. Roč. 12, č. 2, s. 240.

ZIMMER, Katya, 2025. *It opened up something in me: Why people are turning to bibliotherapy*. Online. BBC. Dostupné z: <https://www.bbc.com/future/article/20250616-how-bibliotherapy-can-both-help-and-harm-your-mental-health>. [cit. 2026-04-07].

GAJDOŠOVÁ, Terezie. Práce se čtenáři s mentálními a fyzickými poruchami: metody čtení a inspirace z evropských zemí. *Knihovna: knihovnická revue*. 2026, roč. 37, č. 1, s. 72–81. ISSN 1801-3252.